

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnö 25.1.2023 Dnro HE 207 / 2022/ vp

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta tuoda esille näkemyksiä työvoimapalvelujen järjestämisen lakiesityksestä.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirtämistä työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille on valmisteltu hallitusohjelman kirjauksen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeiluhankkeista saatujen kokemusten pohjalta. Lähtökohtaisesti kuntien roolin vahvistaminen työllisyyspalvelujen järjestäjänä on työttömyyden hoidon kannalta toimivaksi arvioitu ja kuntien toiveiden mukainen uudistus, jonka tavoite on parantaa työllisyyspalvelujen vaikuttavuutta.

Lakiesityksen mukaan julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille vuoden 2025 alusta lähtien. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kannattaa lakiesitystä. Kunnilla on nykykäytäntöä merkittävästi paremmat edellytykset vastata tärkeistä työvoimapalveluista, joiden järjestämisen onnistumisella turvataan osaavan työvoiman saaminen ja sitä kautta edistetään alueiden elinvoimaa. Kuntien paikallistuntemus, elinkeinon edistämistehtävät, toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuu sekä hyvät yhteistyöverkostot mm. yrityksiin ja muihin toimijoihin takaavat huomattavasti paremmat mahdollisuudet onnistua työllisyyden hoidossa. Tarvitaan uudenlaisia malleja nykykäytäntöön ja maakuntaliitolla on vahva usko siihen, että Pohjois-Karjalan kuntien toimilla tässä onnistutaan.

Tehtävien siirron kuntiin tulee vahvistaa kuntien roolia työllisyyden hoidossa ja luoda puitteet paikallisiin erityispiirteisiin ja -tarpeisiin sekä kunnan muuhun, elinvoimaan ja osaamispalveluihin liittyvään tehtäväkenttään pohjautuville toimenpiteille ja lähipalvelulle.

Maakuntaliitto näkee lisäksi niin, että työvoimapalvelujen ohella olisi tärkeää antaa kunnille enemmän palveluvastuuta myös elinvoimapalveluista. Silloin koko TE-palvelupaketti olisi paremmin nimenomaan kuntien kokonaishallinnassa.

Esitetyssä toteutustavassa on kuitenkin ongelmia, joihin maakuntaliitto haluaa kiinnittää huomiota. Toinen ongelma liittyy kuntien tehtävistä saamaan valtionosuuteen, toinen yhteistoiminta-alueen muodostamiseen.

Lähtökohtaisesti tehtävän siirto kunnille tapahtuu kuntatalouden näkökulmasta oikeudenmukaisesti niin, että valtionosuudet vastaisivat koko maan tasolla 100 prosenttisesti uusien tehtävien järjestämisestä. Rahoituslaskelmissa tulee huomioida kaikki kunnille aiheutuvat kustannukset, henkilöstökustannusten lisäksi mm. tilat, laitteet sekä ICT-muutuskustannukset unohtamatta hallinnon kuluja. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden vastaavuutta valtionosuuksiin seurataan erityisen tarkasti ensimmäisten vuosien aikana.

Kunnille siirtyviä päätehtäviä on lakiesityksessä kaksi, työvoimapalvelujen järjestäminen sekä rahoitusvastuun merkittävä laajentaminen työttömyysturvasta. Näihin tehtäviin esitetään kuntien rahoituksen näkökulmasta hieman erilaisia valtionosuusmalleja.

Työvoimapalvelujen esitettyihin valtionosuuskriteereihin tarvitaan maakuntaliiton näkemyksen mukaan muutosta. Työttömyyden ja tarkemmin ns. laajan työttömyyden painoarvo on laskelmissa liian alhainen käsittäen vain 47 %:n osuuden. Työttömyyden tasolla on merkittävä korrelaatio siihen, minkä verran uusi tehtävä kunnalle toimia ja kustannuksia aiheuttaa. Työttömyyden painoarvoa tulisi nostaa selvästi niin, että tehtävän hoitamiseen kohdistettavat valtionosuudet ohjautuisivat oikeudenmukaisesti maan kunnille. Pohjois-Karjala on edelleen ja ollut pitkään maan vaikein työttömyysalue.

Valtionosuuskriteerissä tulisi huomioida paitsi työttömyys, myös sen rakenne. Pohjois-Karjalassa on selvästi koko maata enemmän pitkäaikaistyöttömiä, joiden työvoimapalveluista vastaaminen on erittäin haasteellista ja aiheuttaa siten enemmän kustannuksia. Myös rakenteellinen työttömyys ja kohdanto-ongelma on maakunnassa koko maata vaikeampi ja asettaa siten Pohjois-Karjalan kunnat keskimääräistä vaativamman tehtävän eteen työvoimapalvelujen järjestämisvastuussa Pohjois-Karjalan maakuntaliitto haluaa kiinnittää erityishuomiota siihen, että työvoimapalvelujen järjestämiseen osoitetut valtionosuudet korkean työttömyyden kunnille ovat riittämättömät.

Mikäli esitetyn kaltainen valtionosuusmalli tulisi voimaan, niin Pohjois-Karjalan kuntien tulisi järjestää työvoimapalvelut työttömyyden korkea taso huomioiden 9 % kustannustehokkaammin kuin keskiverto koko maan kunta. Tämä ei ole oikeudenmukaista kuntia, eikä myös itse palveluja tarvitsevia työttömiä kohtaan. Malli vaarantaa tasavertaiset työvoimapalvelut. Tätä on syytä tarkastella erityisellä huolellisuudella perustuslainakin näkökulmasta yhdenvertaisuuden toteutumiseksi koko maan osalta.

Oikeudenmukaisen tehtävä- ja rahoitussiirron turvaamiseksi maakuntaliitto esittää mm. valtionosuuksien siirtymäkauden laajentamista esitetystä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Todettakoon, että mm. sote-uudistukseen liittyen siirtymäkaudet ovat pidempiä ja vastaava käytäntö tulisi ottaa käyttöön myös TE-palvelusiirrossa. Näin turvataan kunnittain se, että siirtymät valtionosuuksissa aloitusvuosien aikana eivät muodostu ylivoimaisiksi kuntatalouden tasapainoa silmällä pitäen. Hyvin suuri arvoitus tulee kuitenkin olemaan alussa se, vastaako valtion rahoitus käytännössä kunnille

aiheutuvia kustannuksia. Kuntakohtaiset erot ovat todennäköisiä ja siksi seuranta sekä siirtymäajan laajennus ovat perusteltuja.

Tärkeää on kuitenkin seurata kunnittain sitä, että järjestelmä toimii niin, että kuntatalouden näkökulmasta ei aiheudu kohtuuttomia menokasvuja korkean työttömyyden kunnille.

Toinen uudistuksen keskeinen ongelma on työvoimapalvelujen ja järjestämisvastuun siirtyminen 20 000 hengen työvoiman vähimmäismäärävaatimuksen takia suuressa osassa maata kuntien yhteistoiminta-alueille. Keinotekoisien, väestömäärään pohjautuvien alueiden muodostaminen ei vastaa uudistuksen perustavoitetta. Vähimmäismääräraja ei saa olla ehdoton ja esitys koetaan kunnallista itsehallintoa rajoittavana. Kuntien tulee voida itse päättää vapaaehtoisuuden pohjalta kyseiselle alueelle sopivimmasta ja tarkoituksenmukaisimmasta tavasta järjestää palvelut.

Vaatus vähintään 20 000 henkilön työvoimasta tarkoittaa esimerkiksi Pohjois-Karjalassa sitä, että maakuntaan voi syntyä vain kaksi yhteistoiminta-aluetta, sillä vuonna 2020 Joensuun kaupungin ulkopuolella työvoimaan kuului koko maakunnassa työssäkäyntitilaston tietojen mukaan vain noin 36 000 henkilöä. Esitetty työvoiman vähimmäisvaatus tarkoittaisi siis sitä, että mikään muu kunta kuin Joensuu tai esimerkiksi Pielisen Karjalan tai Keski-Karjalan seutukunnat eivät yksin voisi muodostaa yhteistoiminta-aluetta. Niiden olisi joko oltava mukana Joensuun alueessa, mikä tarkoittaisi yhtä laajaa koko maakunnan kattavaa aluetta tai sitten jouduttaisiin muodostamaan ns. reikäleipämalli, jossa maakunnan pohjois- ja eteläosien kunnat olisivat samassa alueessa, vaikka kyseessä ei olisi lain tarkoittama yhtenäinen toiminnallinen alue.

Lopuksi vielä muutama korostus liittyen palkkatukityöllistämiseen ja kuntouttavaan työtoimintaan.

Kunnat ovat olleet merkittäviä toimijoita palkkatukityöllistämässä. Kunnilla on ehdottomasti jatkossakin oltava mahdollisuus palkkatukityöllistämiseen, millä turvataan tärkeä työllistämisen muoto. Toiminnan jatkaminen on kunnille sikälikin tärkeää, että uudessa mallissa vastuu kustannusten rahoituksesta laajenee ja kasvaa työttömyyden pitkittyessä.

Kuntouttava työtoiminta puolestaan siirtyi vuoden 2023 alusta hyvinvointialueiden vastuulle kunnilta. Tehtävässä onnistumisella tulee olemaan erittäin suuri merkitys myös kunnille, kun niiden rahoitusvastuu työttömyysturvasta nousee selvästi lakiesityksessä. Näin ollen tulee erityistä huomiota kiinnittää siihen, että hyvinvointialueen ja kuntien välille syntyy kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen osalta tiivis rajapinta ja hyvä yhteistyö. Lisäksi hyvinvointialueille tulee tehtävään liittyen osoittaa kuntien ohella taloudellista vastuuta ja kannustin niin, että työttömyysturvan kustannukset eivät kasvaisi ja kaatuisi vain kuntien vastattavaksi.

Kuntien näkökulmasta kuntouttavan työtoiminnan toteuttamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota mm. asiakkaiden riittävän pitkien, vähintään yhden vuoden mittaisten sopimusten saamiseksi.

Lopuksi maakuntaliitto haluaa kiinnittää huomion toimeenpanoon ja seurantaan. Mittavan rakenteellisen uudistuksen onnistumisen takaamiseksi on tärkeää toimia suunnitelmallisesti ja ennakkoivasti. Palvelut ja henkilöstön tuki on turvattava tehtävien siirtovaiheessa. Uudistuksen toimeenpanon vaikutuksia ja erityisesti resurssien riittävyttä on seurattava tiiviisti ja tarvittavia muutoksia tehtävä ripeästi.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:
kuntakehityspäällikkö Seppo Tiainen
etunimi.sukunimi@pohjois-karjala.fi
puh. 0400 529 480

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Voitte tarkastaa allekirjoituksen oikeellisuuden kirjaamosta.